

ΑΝΝΑΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ

«Είναι εὐτύχημα ὅτι ἡ σεβαστὴ Σερραία κ. Ἄννα Τριανταφυλλίδου, (πρόεδρος τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων καὶ ἐπίτιμος πρόεδρος τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρίας Σερρῶν—Μελενίκου), τῆς ὁποίας εἶναι γνωστὴ ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον ἡ πνευματικὴ καὶ πατριωτικὴ τῆς δρασίς. εἰς ἐνίσχυσιν καὶ ἐπαλήθευσιν τῆς περιγραφῆς τῶν ἀνωτέρω Σερραϊκῶν ἐθίμων, προθύμως προσέφερε πρὸς ἀναδημοσίευσιν τὰ ὑπὸ τὸν ἴδιον σχεδὸν τίτλον καὶ ζωηρὸν λαογραφικὸν χροῶμα κατὰ τὸ 1929 δημοσιευθέντα παιδικὰ διηγήματά της, εἰς τὸ ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν της ἐκδιδόμενον τότε ἐν Ἀθήναις περιοδικὸν «Παιδικὴ Ζωή» ἀρ. 37.

Ἄξιον ἰδιαιτέρας παρατηρήσεως καὶ θαυμασμοῦ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι παρὰ τὴν ἐπὶ τόσα μακρὰ ἔτη παραμονὴν της εἰς τὴν πρωτεύουσαν, συναπεκόμισε ἀπὸ τὴν πατρίδα της καὶ διετήρησε εἰς τὴν ἀγαθὴν καὶ διαυγῆ μνήμην της μὲ πολυτίμους λεπτομερεῖας τὰς προσφιλεῖς ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας, τὰς ὁποίας ὑπὸ μορφὴν παιδικῶν διηγημάτων μὲ γλαφυρὸν τρόπον ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ περιοδικόν της, ὡς καὶ εἰς ἄλλα φιλολογικὰ ἡμερολόγια.

Τὰ διηγήματα αὐτὰ ἀναδημοσιεύομεν διὰ τὰ ἐκτιμηθῆ ὑπὸ τοῦ ἀναγνώστου τόσον ἡ ἀκριβὴς περιγραφή τῶν Σερραϊκῶν ἐθίμων τοῦ παλαιοῦ καιροῦ ὅσον καὶ ἡ λογοτεχνικὴ τῶν ἀξία.

Ν. Πέτροβιτς

Ι. Χ Α Σ Κ Α (1)

«Τί κοῖμα πού ἐπέρασε πειὰ ἡ ἀ π ο κ ρ η ἄ, τί κοῖμα!», μονολογεῖ ὀλίγον μελαγχολικὰ ἢ μικρὰ Σερραία Εὐθυμῶ, ἐνῶ πῶτιζει «τὸ χ α σ ἦ λ ι τ η ς», τὸ χορταράκι πού εἶχε σπείρει τὴν Κυριακὴν τῆς Σταυροπροσκυνησεως, διὰ τὰ τὸ ἔχη τὴν ἡμέραν τοῦ Ἐπιταφίου.

«Τί κοῖμα! Ἔως τὰ ξανάρθη πάλι, χρόνος ὀλόκληρος χρειάζεται νὰ περάσῃ, δὲν εἶναι ἀστεῖο τὸ πρᾶγμα».

Εἶναι τέσσαρες ἑβδομάδες ἀπὸ τότε, καὶ νομίζει ἡ Εὐθυμῶ πὼς ἦτο μόνον χθὲς πού ἔκαμαν «τὴν χ ἄ σ κ α», μετὰ τὸ δεῖπνον τῶν ἀπόκρου, ἐνῶ ἀκόμη ἦσαν ὅλοι γύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι. Ἄχ, τί γέλια, ἦσαν ἐκεῖνα ποῖ ἔκα-

---

σία της. Θεσσαλονίκη 1953. ἔκδ. Ἐτ. Μακεδονικῶν Σπουδῶν. σελ. 23.

«Ἡ ἐκ πατριωτικῶν λόγων ἀνίχνευσις ἀρχαίων ὑπολειμμάτων εἰς τὰς δοξασίας καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, προσεῖλκυσε τὴν προσοχὴν καὶ τῶν ξένων φιλολόγων, οἱ ὅποιοι ἀνεγνώρισαν ὅτι αἱ δοξασίαι καὶ τὰ ἔθιμα ταῦτα ἀποτελοῦν ἐξ ἴσου σπουδαίαν πηγὴν διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ ἀρχαίου βίου, πρὸς τὰς δύο ἄλλας, τὰ ἀρχαῖα κείμενα καὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα. Εἰς τὸ φιλολογικὸν αὐτὸ ἐνδιαφέρον ὀφείλομεν τὰς ἐργασίας τοῦ Bernhard Schmiedt καὶ ἀρκετῶν ἄλλων ξένων καὶ Ἑλλήνων φιλολόγων, διὰ τῶν ὁποίων ἔγινεν ἱστορικωτέρα καὶ μεθοδικωτέρα ἡ ἔρευνα καὶ ἡ ἔρμηνεία τῶν ἐγκαταλειμμάτων τοῦ παρελθόντος ἐν τῷ βίῳ τοῦ συγχρόνου Ἑλληνικοῦ λαοῦ».

(1) (Λαογραφικὸν διήγημα κ. Ἄννας Τριανταφυλλίδου. Περιοδικὸν «Παιδικὴ Ζωή» ἀρ. 37 Μάιος 1929 Ἀθῆναι σ. 580).

μαν τὰ παιδιά, ὅταν εἶδαν πασαλειμμένο τοῦ Ἁλέξη πρὸ πάντων τὸ στόμα ἀπὸ τὸν χαλβᾶ «τῆς χάσκα».

Τί γέλια. Ἁλλ' ἄς ἀφήσωμεν καλύτερα τὴν ἰδίαν τὴν Εὐθυμὸν νὰ εἰπῇ τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν ἀρχήν. Ἁ, πῶς θυμᾶται, ἕνα ἕνα, ὅλα τὰ ἐπεισόδια.

Ὁ πάππος εἶχε πάρει ἐπίτηδες, ἀντὶ μαστοῦνι, ἕνα μακρὸν καλάμι, ἔδωσε μιὰ χονδρὴ κλωστή στὴν ἄκρη του, μὲ τὴν κλωστή ἐσφιχτόδεσε ἕνα μεγάλο-μεγάλο αὐγὸ καθαρισμένο καὶ ἄρχισε νὰ τὸ κουνῇ πρὸς τὸ μέρος τοῦ θεῖου τοῦ Δημητράκη: Ἁ, καὶ τοῦ χρόνου χ ἄ σ κ α, καὶ μὲ ὑγεία τὸ Πάσχα, μὲ αὐγὸ τὸ βουλώνομε, μὲ αὐγὸ τὸ ξεβουλώνομε».

«Ἁμήν», εἶπε ἡ νερέ: «τώρα μὲ τὸ ἄσπρο καὶ τὸ Πάσχα μὲ τὸ κόκκινο». Καὶ ἤρχισε τὸ πανηγῦρι. Ἁλλά, ποῦ νὰ καταφέρῃ νὰ βουλώσῃ τὸ στόμα του ὁ θεῖος Δημητράκης μὲ τέτοιο θεώρατο αὐγὸ· ἐπροσπαθοῦσε ἀπ' ἐδῶ, ἐπροσπαθοῦσε ἀπ' ἐκεῖ καί, τέλος πάντων, μὲ πολλὰ βάσανα κατώρθωσε νὰ τὸ κρατήσῃ, ὅταν τὸ τσάκωσε ἀπὸ τὸ μυτερό του μέρος, πού δὲν ἦταν κι' αὐτὸ μικρὸ. «Καὶ τοῦ χρόνου, καὶ τοῦ χρόνου», ἐφώνησαν ὅλοι, καὶ ὁ θεῖος ὁ Δημητράκης ἔλυσε τὸ αὐγὸ ἀπὸ τὸ νῆμα, πού κόντευε νὰ σπάσῃ πειὰ ἀπὸ τὸ βᾶρος, καὶ σὲ δυὸ μπουκιές τὸ ἐξαφάνισε ὁ ἀθεόφοβος ὅλο ἐκεῖνο τὸ μεγάλο αὐγὸ, πού ἐπίτηδες εἶχε ψάξει νὰ βρῇ ὁ πάππος, γιὰ νὰ πειράξῃ λιγάκι «τὸν φαγᾶ», ὅπως ἔλεγε τὸν καλὸ μας θεῖο Δημητράκη.

Καὶ τώρα; Τώρα ἀρχίζει τὸ μεγάλο τὸ γλέντι. Ἁρκεται ἡ πιατέλλα μὲ τὰ κομμάτια τοῦ καρυδένιου τοῦ χαλβᾶ, πού μὲ προσοχὴν εἶχε κόψει ἡ μητέρα ἄλλα μεγαλύτερα, ἄλλα μικρότερα. Δένουν ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ μεγάλα καὶ ὁ πάππος γυρίζει τώρα πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἁλέξη κινῶντας τὸ καλάμι. Ἁταν, βλέπετε, ὁ μεγαλύτερος καὶ ἔπρεπε νὰ πᾶμε μὲ τὴ σειρά. Ναί, ἦταν ὁ μεγαλύτερος, μὰ δὲν εἶχε γι' αὐτὸ καὶ τὸ μεγαλύτερο στόμα. Καὶ νὰ σου τον πασαλειμμένον καὶ στὴ μύτη ἀκόμη τὸν δυστυχῆ τὸν Ἁλέξη, ἐνῶ τὸ νῆμα μὲ τὸν χαλβᾶ κουνιέται δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ αὐτὸς πολεμᾷ νὰ τὸ τσακώσῃ μὲ τὸ στόμα του βέβαια μονάχα. Ἁχ! τί γέλια ἦταν ἐκεῖνα! Ὁ πάππος ἔκαμνε ἐπίτηδες χιλίων εἰδῶν παιγνίδια μὲ τὸ καλάμι καὶ ὁ Ἁλέξης ὁ κακόμοιρος εἶχε πειὰ κουραστῆ καὶ ἄρχισε νὰ ἀπελπίζεται. Τέλος πάντων, ἔδωκε ὁ Θεὸς καὶ τὸ τσάκωσε ἀπὸ μιὰ καλὴ γωνιὰ καὶ ὁ πάππος τὸν λυπήθηκε πειὰ καὶ δὲν τοῦ τὸ τράβηξε.

Καλὰ πού τελείωσε κι' αὐτό, γιὰτὶ ἡ τοσοδούτσικη ἡ Ντομνίκα μας δὲν εἶχε πειὰ ἄλλη ὑπομονή. Τὰ ματάκια της ὅλο στὴν πιατέλλα ἦτανε γυρισμένα. Ἁφοβεῖτο πῶς δὲν θᾶρθη ποτὲ ἡ σειρά της· ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πάλι ὅσο ἔβλεπε τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἁλέξη ἐσυλλογίζετο καὶ πῶς θὰ τὰ καταφέρῃ. Μὰ ἄς ἔλθῃ μιὰ φορὰ ἡ σειρά της ἔλεγε πάλι, καὶ ἤξερε αὐτή.

Εἶχε καὶ δυὸ χερᾶκια, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ στόμα της. Ἁχ, Ντομνίκα μου, τὰ βάσανά σου ἀπόψε εἶναι πολλά, μὰ τί νὰ γίνῃ; Ποῦ νὰ περιμένῃς νὰ περάσουν μὲ τὴν σειρά τους ἀπὸ τὸ καλάμι ἡ Εὐθυμὸν κι' ὁ Κωνσταντῆς, ὁ

Στέριος και ἡ Ρίνα και ὁ Σταυράκης. Βάσανα, βάσανα, Ντομνίκα μου. Μά, ἐπὶ τέλους, ἦρθε ἡ ὥρα νὰ περάσουν κι' αὐτά. Νὰ τώρα τὸ καλάμι πρὸς τὴ γωνιά πὸν κάθετα αὐτὴ δίπλα στὴ Νενέ. «Ἐλα, λοιπόν, Ντομνίκα, κουράγιο, λίγο ἀκόμα. «Νά, τὰ χεράκια εἰς ἐνέργειαν. Ἄ, ὄχι κοκκώνα μου, ὄχι, νὰ τὸ πάρης μὲ τὴν ἀξία σου, ὅπως και οἱ ἄλλοι. «Ἐ, μὰ ὡς πότε», συλλογίζεται ἡ Ντομνίκα, «θὰ πάη αὐτό;» και τὰ χειλάκια της, ἀντὶ νὰ ἀνοίγωνται τώρα γιὰ νὰ χάψουν τὸν χαλβᾶ, μαζεύονται σὰν ἔτοιμα νὰ κλάψουν. Ὅχι, Ντομνίκα, ὄχι, ὁ πάππος δὲν θέλει νὰ σὲ κἀνη νὰ κλαῖς, και νά, μὲ μιὰ ἐπιτήδεια κίνησι, τῆς τὸ φέρει ἴσα-ἴσα στὸ στοματάκι της, και βοηθᾶ και ἡ νενέ, και τὸ πρᾶγμα καλοτελειώνει.

Πάει κι' αὐτό. «Τώρα ἄλλον ἓνα γῦρον», λέει ὁ πάππος, και ξαναρχίζει τὸ παιγνίδι και ξαναπασαλειβόμεθα ὅλοι μας, και γελοῦμε και γελοῦμε ὅσο πὸν δὲν μποροῦμε πειά. «Ἐ, και τοῦ χρόνου», ἄλλη μιὰ φορὰ εὔχεται ἡ νενέ, και σηκωνόμεθα πειὰ ἀπὸ τὸ τραπέζι. Θὰ μᾶς ἀφήσουν ἄρᾶ γε νὰ μείνωμε ἀπόψε πὸν εἶναι ἀποκρηὰ λιγάκι περισσότερο; Τῆς Ντομνίκας και τοῦ Σταυράκη τὰ ματάκια κοντεύουν νὰ κλείσουν. «Εὐθυμώ, πάρε τὰ μικρὰ και βάλε τα νὰ κοιμηθοῦν», λέει ἡ μητέρα και ὅλοι οἱ ἄλλοι λάμπουν ἀπὸ χαρά. Τί ἔχει νὰ γίνη μὲ τὰ κιόσκια και μὲ τὰ ζάρφια, τὰ ἀγαπημένα παιγνίδια τοῦ πάππου! Καὶ ἔτσι και γίνεται. Παίζουν ὅλοι οἱ μεγάλοι και μαζὶ και ἡμεῖς τὰ παιδιά, και ὕστερα ἀρχίζομε τὰ τραγούδια ἕως τὰ μεσάνυκτα πὸν γεμίζει τὸ σπίτι ὀλόκληρο . . .

*Αχ, τί βραδυὰ ὦραία! Καιρὸ εἴχαμε νὰ διασκεδάσωμε τόσο πολὺ.

*
*
*

Πρῶτ' πρῶτ' μᾶς ξυπνᾶ ἡ ἄγρια φωνὴ τῆς Ἀριφῆς τῆς γύφτισσας. «Πανέρια, Πανέρια». Και νὰ τὰ ἀπομεινάρια τῆς ἀποκρηᾶς μέσα εἰς τὸ «κ α λ ᾶ θ ι τ ῆ ς Ἀ ρ ι φ ῆ ς» και νὰ τὰ καινούργια πανέρια πὸν ἀγόρασε μὲ ἐκεῖνα ἡ μητέρα, γιὰ νὰ τοποθετήσῃ ἐκεῖ μέσα, στὰ κάτασπρα πανέρια, τὰ πιάτα και ὅ,τι ἄλλο ἀπὸ τὸ μαγειρειὸ θὰ καλοπλυθῇ «τὴν καθαρὰ Δευτέρα».

*Ἄχ, τί κρῖμα πὸν πέρασε ἡ Ἀποκρηά!», ξαναλέγει μὲ ἓνα μικρὸν ἀνασιεναγμὸν ἡ Εὐθυμώ, ἐνῶ φροντίζει νὰ εὔρη τὴν καταλληλοτέραν θέσιν εἰς τὸ παραθύρι της, διὰ νὰ τοποθετήσῃ τὸ πιατάκι της μὲ «τὸ χ α σ ῆ λ ι τ ο ῦ Ἐ π ι τ α φ ί ο υ».

II. ΤΟ ΧΑΣΗΛΙ ΤΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ (1)

Ἡ Εὐθυμώ κατακαμαρώνει εἰς τὸ παράθυρό της τὸ καταφουντωμένο καταπράσινο «χ α σ ῆ λ ι» της, τὸ ὀλοῖον πρὸ ὀλίγου μόλις ἔχει ποτίσει. Ἄ,

(1) (Λαογραφικὸν διήγημα κ. Ἀννας Τριανταφυλλίδου. Περιοδικὸν «Παιδικὴ Ζωή» ἀρ. 38 Μάϊος 1929 Ἀθῆναι σ. 600).

εἶναι βεβαία, καθὼς τὸ βλέπει τώρα, ὅτι ἕως τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν θὰ μεγαλώσῃ καὶ θὰ φουντώσῃ πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὸ «χασήλι» τῆς Βαίτσας, τῆς μικρᾶς γειτονίσσης της, ἃν καὶ τὸ ἔχουν φυτεύσει τὴν ἰδίαν ἡμέραν καὶ αἱ δύο τους. Καὶ ἔχει τὸν λόγον της νὰ πιστεύῃ αὐτὸ ἢ Εὐθυμώ. Ὅταν τὸ ἐφύτευε τὴν ἡμέραν τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, ὅπως ἦτο ἢ συνήθεια, διὰ πρώτην φοράν, τόσον πολὺ ἐπρόσεξεν εἰς τὰ λόγια τῆς εὐχῆς, πού τῆς εἶπεν ἢ μητέρα της νὰ κάμῃ. Τὰ εἶπε μὲ ὄλην της τὴν καρδιά, δὲν ἦτο αὐτὸ ἄρκετό;

— «Ἄ, τὶ καλά, Βέτα μου, τὶ καλά, τὸ «χασήλι» μας ἐφέτος θὰ εἶναι πειὸ ὠμορφο καὶ ἀπὸ τῆς Βαίτσας καὶ ἀπὸ ὅλης τῆς γειτονιάς ἀκόμα, θαρρῶ», λέγει εἰς τὴν ἀδελφοῦλα της ἢ Εὐθυμώ. «Νὰ ἰδῆς πού ὅταν θὰ περνᾷ ὁ Ἐπιτάφιος ἀπὸ τὴν πόρτα μας, ὅλοι θὰ γυρίζουν νὰ βλέπουν τὸ τραπέζι μας καὶ ἄς μὴ τὸ ἔχωμε στολισμένο μὲ ὄσες βιόλες καὶ μὲ ὄσα ἄλλα λουλούδια ἔχει στολισμένο τὸ δικό της ἢ Βαίτσα».

— «Ναί, ναί, βέβαια, τῆς ἀπαντᾷ ἢ Βέτα, γεμάτη καὶ αὐτὴ ἀπὸ εὐχαρίστησιν. Μὰ εἶδες ἐκεῖ πῶς ἔπιασε ἢ εὐχή; Λὲς καὶ ἦταν ἀνοιχτὰ τὰ οὐράνια τὴν ὥρα πού ἀνακάτευες μέσα στὸ χῶμα τοῦ πιάτου τὸ κριθαρακὶ μαζὶ μὲ τὴν φακῆ».

Μεγάλῃ Παρασκευῇ. Ὡ, τὶ ἐτοιμασία εἰς κάθε χριστιανικὸ σπῆτι διὰ τὸ βράδυ πού θὰ περάσῃ ὁ Ἐπιτάφιος τῆς ἐνορίας ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ καθενὸς ἢ καὶ ὀλίγον μακρύτερα! Τὶ ἐτοιμασία! Αἱ δροσάτες καὶ φουντωμένες πασχαλιὲς εἰς τὰ σπίτια, πού ὑπάρχουν περιβόλια, περιμένουν τὰ χέρια πού θὰ τὰς κόψουν, διὰ νὰ στολίσουν μὲ αὐτὰς τὸ τραπέζι τῆς ἐξωθύρας. Ἡ πυξαριά θὰ πάῃ καὶ αὐτὴ νὰ στολίσῃ εἰς τὰ πλουσιόσπιτα τὴν κορνίζα τῆς θύρας, μέσα ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ φαντάξῃ τὸ ὠραῖο τραπέζι, καὶ τὰ φτωχικὰ σπιτάκια θὰ βγάλουν αὐτὰ, γιὰ νὰ προσκυνήσουν τὸν Ἐπιτάφιον τὸ μικρὸ τους τραπεζάκι μὲ τὸ κάτασπρό του ὅμως τραπεζομάνδηλο καὶ τὴν λαμπάδα καὶ τὸ θυμιατὸ μὲ τὸ μοσχολίβανο καὶ μὲ τὸ ἀπαραίτητον δι' ὅλα τὰ σπίτια, πλούσια καὶ πτωχά, «χασήλι», ἀπαραίτητον ὅσον καὶ αἱ λαμπάδες καὶ τὸ θυμιατό, ἀφοῦ συμβολίζει τὴν εἰς τὸν τάφον προσωρινὴν διαμονὴν καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου.

Εἶναι ἄνυχτα. Ἄργα μὲ τὰς ψαλμωδίας τῶν ἱερέων καὶ τῶν ψαλτῶν περνᾷ τώρα ἀπὸ τὴν θύραν των ὁ Ἐπιτάφιος. Τὰ δύο κορίτσια λαμποκοποῦν ἀπὸ ὑπερηφάνειαν καὶ χαρὰν, ἐνῶ σταυροκοποῦνται. Ὅλοι γυρίζουν νὰ καμαρώσουν τὸ τραπέζι τους μὲ τὸ ὀλόδροσον καὶ καταφουντωμένο «χασήλι».

Ἡ πομπὴ τοῦ Ἐπιταφίου ἄργα-ἄργα μὲ ψαλμωδίες καὶ κατάνυξιν ἐπέρασε πειὰ ἀπὸ τὸ σπιτικὸ τους.

Καὶ τώρα τὰ δύο κορίτσια μὲ τὴν μητέρα τους μποροῦν νὰ ἀκολουθήσουν τὸν Ἐπιτάφιον ἀνάμεσα εἰς τὸ πλῆθος ἕως τὴν Ἐκκλησίαν.